

Duālo diagnožu izplatība tiem pacientiem Latvijā, kuriem ir ar alkohola lietošanu saistīti traucējumi

*Mārcis Trapencieris¹, Jeļena Vrubļevska², Elmārs Rancāns²,
Ildze Redoviča³, Aija Pelne³*

¹ *Latvijas Universitāte, Filozofijas un socioloģijas institūts*

² *Rīgas Stradiņa universitāte, Psihiatrijas un narkoloģijas katedra, Latvija*

³ *Slimību profilakses un kontroles centrs, Latvija*

Ievads. Termins “duālās diagnozes” jeb komorbiditātes raksturo veselībai kaitīgu atkarības vielu lietošanu vai atkarību un garīgu slimību vienlaicīgu pastāvēšanu. Vienlaikus esošas komorbīdas garīgās un psihoaktīvo vielu lietošanas saslimšanas ir smagākas, un tām ir hroniska gaita. Komorbīdas saslimšanas ir saistītas ar pazeminātu dzīves kvalitāti, bezdarbu, interpersonālo attiecību pasliktināšanos, kā arī ar paaugstinātu pašnāvības risku un dzīvildzes mazināšanos. Turklāt cilvēki, kuriem ir komorbīdi traucējumi, biežāk tiek hospitalizēti, viņiem ir vājāka ārstēšanas līdzestība un sliktāks ārstēšanas iznākums, salīdzinot ar tiem, kam ir tikai viena no saslimšanām.

Darba uzdevumi, materiāls un metodes. Darba mērķis bija noskaidrot duālo diagnožu izplatību Latvijā ārstētiem pacientiem, kuriem ir ar alkohola lietošanu saistīti traucējumi. Datu analīze balstīta uz Nacionālā veselības dienesta ambulatoro un stacionāro pakalpojumu datubāzēs 2007.–2011. gadā fiksētajiem ierakstiem par valsts apmaksātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem pacientiem ar SSK-10 (Starptautiskā slimību klasifikācija) F diagnožu grupas diagnozēm. Datu avoti apvienoti, balstoties uz pacienta iniciāļiem, dzimšanas datumu un dzimumu, kuri iegūti, Slimību profilakses un kontroles centram īstenojot atkarību monitoringu Latvijā. Šāds princips nereti tiek izmantots pētījumos un ļauj ar pietiekami augstu varbūtību identificēt vienu un to pašu individu, taču nepārkāpj datu aizsardzības principus. Datu analīzē izmantoti aprakstošās statistikas rādītāji.

Rezultāti. No 2,289 miljoniem 2007.–2011. gada laikā Nacionālā veselības dienesta ambulatoro un stacionāro pakalpojumu datubāzēs fiksētām SSK-10 F grupas diagnožu epizodēm datu analīzē izmantotas 1,085 milj. ārstniecības epizodes pie speciālistiem vai stacionāros, kas bijušas 149,68 tūkst. 15–64 gadus veciem pacientiem Latvijā. Aptuveni katra astotā SSK-10 F diagnožu grupas epizode (136 420 epizodes 43 375 pacientiem) bija saistīta ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem, kas radušies alkohola lietošanas dēļ. Visbiežāk norādītās epizodes (94 650) bija saistītas ar alkohola atkarības sindromu vai abstinenci, intoksikāciju vai pārmērīgu lietošanu (26 489 epizodes). Relatīvi retāk (10 841 epizode) tika norādītas diagnozes, kas attiecināmas uz alkohola psihozēm, savukārt 4440 epizodes klasificētas kā neprecizētas, jo norādīti tikai pirmie trīs diagnozes šifra simboli.

Dažādos gados vērojams atšķirīgs duālo diagnožu īpatsvars (25,3–32,8%) tiem pacientiem, kuriem diagnosticēta alkohola atkarība vai psihozes. Visbiežāk (12,6–18,5%) psihiatriskā diagnoze fiksēta vienlaikus (jeb 30 dienu robežās) ar alkohola lietošanas traucējumu diagnozi. 6,8–10,9% gadījumu psihiatriskā diagnoze bijusi 31–365 dienu robežās, bet 3,5–4,9% gadījumu citas SSK-10 F diagnožu grupas diagnoze fiksēta pirms vai pēc vairāk nekā 365 dienām. Visbiežāk pacientiem ar alkohola atkarību / psihozēm vienlaikus noteiktās psihiatriskās diagnozes saistītas ar organiskiem psihiskiem (SSK-10 F0), šizofrēniskā spektra (F2), neirotiskiem (F4) vai garastāvokļa traucējumiem (F3).

Secinājumi. Duālo diagnožu izplatība pacientiem, kuriem ir alkohola atkarība un psihozes, Latvijā ir augsta, un tas ir jāņem vērā, plānojot integrētus ārstēšanas pakalpojumus.